

Sygn. akt III KK 72/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 kwietnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Antoni Bojańczyk

SSN Marek Motuk (sprawozdawca)

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 21 kwietnia 2022 r. w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

sprawy **Z. P. (P.)**

skazanego z art. 207 § 1 k.k.

z powodu kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść

od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w J.

z dnia 10 marca 2021 r., sygn. akt II K (...)

1) uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w J. do ponownego rozpoznania;

2) obciąża Skarb Państwa wydatkami postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

W akcie oskarżenia wniesionym do Sądu Rejonowego w J., Z. P. został oskarżony o to, że w okresie od bliżej nieustalonego dnia i miesiąca 2018 r. do dnia 25 lutego 2020 r. w T., woj. (...), znęcał się nad córką K. P. w sposób psychiczny

poprzez wszczynanie awantur, wyzywanie słowami wulgarnymi, ciągle niepokojenie, utrudnianie kontaktów z rówieśnikami, tj. o przestępstwo z art. 207 § 1 k.k.

Na rozprawie głównej w dniu 10 marca 2021 r. oskarżony Z. P. nie przyznał się do popełnienia zarzuconego mu czynu (podobnie jak w postępowaniu przygotowawczym) i złożył wniosek o dobrowolne poddanie się karze. Obecny na rozprawie prokurator nie sprzeciwił się temu wnioskowi. Na rozprawę nie stawił się kurator ustanowiony dla małoletniej oskarżycieli posiłkowej K. P., zawiadomiony prawidłowo o terminie.

Sąd Rejonowy, wydając na rozprawie postanowienie z powołaniem się na przepis art. 387 § 2 k.p.k., przychylił się do wniosku oskarżanego o wymierzenie mu zaproponowanej przez niego kary bez przeprowadzania postępowania dowodowego, *„albowiem w świetle zgromadzonych w sprawie dowodów okoliczności popełnienia przestępstwa nie budzą wątpliwości, Prokurator i pokrzywdzony nie sprzeciwiają się temu, a cele postępowania zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzenia rozprawy w całości”*. Na podstawie art. 387 § 5 k.p.k. Sąd Rejonowy uznał za ujawnione dowody wymienione w akcie oskarżenia. Następnie, Sąd Rejonowy w J. wyrokiem z dnia 10 marca 2021 r., sygn. akt II K (...):

1. w pkt I uznał oskarżonego Z. P. za winnego popełnienia wyżej opisanego czynu, a stanowiącego przestępstwo z art. 207 § 1 k.k. i za to, na podstawie art. 207 § 1 k.k., wymierzył mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności;
2. w pkt II, na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k., art. 70 § 2 k.k. i art. 73 § 2 k.k., warunkowo zawiesił oskarżonemu wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności na okres próby 4 lat, oddając go w okresie próby pod dozór kuratora;
3. w pkt III, na podstawie art. 72 § 1 pkt 2, 5 i 8 k.k., zobowiązał oskarżonego w okresie próby do:
 - powstrzymywania się od nadużywania alkoholu,
 - poprawnego traktowania pokrzywdzonej K. P.,
 - pisemnego przeproszenia pokrzywdzonej K. P. listem poleconym w terminie 7 dni od daty uprawomocnienia się orzeczenia;
4. w pkt IV zwolnił oskarżonego od ponoszenia kosztów sądowych.

Przedmiotowy wyrok nie został zaskarżony przez żadną ze stron i uprawomocnił się w dniu 18 marca 2021 r.

W dniu 25 lutego 2022 r. (data prezentaty) do Sądu Najwyższego wpłynęła kasacja Prokuratora Generalnego od ww. wyroku Sądu Rejonowego w J. Wyrok ten został zaskarżony w całości na niekorzyść Z. P..

Skarżący zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, tj. art. 387 § 1, 2 i 3 k.p.k., poprzez niezasadne uwzględnienie wadliwego wniosku oskarżonego Z. P. o skazanie go bez przeprowadzenia postępowania dowodowego i wydanie wyroku skazującego za czyn z art. 207 § 1 k.k., mimo iż okoliczności popełnienia zarzucanego występkę oraz stopień jego winy budziły uzasadnione wątpliwości nie tylko z uwagi na oświadczenie o nieprzyznaniu się do popełnienia zarzucanego czynu, ale również w kontekście całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, wskazującego na wyczerpanie przez oskarżonego swoim zachowaniem ustawowych znamion przestępstwa znęcania się w postaci kwalifikowanej, co skutkowało wydaniem zaskarżonego wyroku również z rażącą i mającą istotny wpływ na jego treść obrazą prawa materialnego, a mianowicie art. 207 § 3 k.k.

Zarzucając powyższe, Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w J. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego jest oczywiście zasadna, co uprawniało do jej uwzględnienia na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Skarżący, w kontekście jednej z przesłanek warunkujących możliwość uwzględnienia przez sąd wniosku złożonego w trybie art. 387 § 1 k.p.k., a mianowicie pozytywnego ustalenia, że okoliczności popełnienia przestępstwa i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości (art. 387 § 2 k.p.k.), podniósł dwie kwestie, które jego zdaniem – wbrew stanowisku Sądu Rejonowego – nie pozwalają na uznanie tego wymogu za spełniony. Pierwsza z nich dotyczy tego, że oskarżony Z. P. – zarówno w postępowaniu przygotowawczym, jak też na rozprawie głównej – nie przyznał się do zarzucanego mu czynu. Druga zaś – wynikająca z obowiązku

uwzględnienia całokształtu materiału dowodowego – odnosi się do wątpliwości związanych z prawidłowością przyjętej przez sąd kwalifikacji prawnej.

Pochylając się nad ostatnią ze wskazanych kwestii, podzielić należy wyrażone w orzecznictwie stanowisko, że wymagany na gruncie art. 387 § 2 k.p.k. brak wątpliwości co do okoliczności popełnienia przestępstwa dotyczy czynu, który został objęty aktem oskarżenia i odnosi się do realizacji wszystkich niezbędnych znamion tego czynu, a w konsekwencji jego kwalifikacji prawnej, rodzaju i stopnia zawinienia, skutku przestępnego działania, rozmiaru wyrządzonej szkody, które mają wpływ na kształt i rozmiar odpowiedzialności karnej oskarżonego (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2013 r., III KK 168/13, LEX nr 1388227 – wraz z wymienionym tam orzecznictwem). Podzielając w pełni ten pogląd należy przyznać rację skarżącemu, że materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie był na tyle jednoznaczny, by umożliwić sądowi wydanie wyroku – bez przeprowadzenia rozprawy –

w kształcie proponowanym we wniosku oskarżonego. Słusznie zauważa bowiem Prokurator Generalny, iż zebrane dowody wskazują na to, że pokrzywdzona K. P. (ur. 10 listopada 2004 r.) w okresie od co najmniej 2018 r. dokonywała samookaleczeń, występowały u niej myśli samobójcze, próbowała pozbawić się życia poprzez podcinanie żył oraz zażywanie leków (zob. zeznania małoletniej K. P. złożone przed Sądem Rejonowym w obecności biegłego psychologa [k.71-82], zeznania jej starszej siostry P. P. – obecnie B. [k.4-5, k.14-15], zeznania pedagoga szkolnego E. M. [k.86-87], opinia sądowo-psychiatryczno-psychologiczna [k.62-69, k.89-100]). Już pobieżna analiza tych dowodów pozwala na powiązanie odnotowanych wyżej zachowań pokrzywdzonej ze stresogenną sytuacją w jej domu rodzinnym – w znaczącym stopniu kreowaną przez powtarzające się zachowania Z. P., który pod wpływem alkoholu wszczynał awantury, wyzywał pokrzywdzoną słowami wulgarnymi i ustawicznie niepokoił. Odnotowane okoliczności winny stać się przedmiotem pogłębionej analizy i oceny sądu z punktu widzenia przepisu art. 207 § 3 k.k., który przewiduje surowszą odpowiedzialność karną, jeżeli następstwem czynu określonego w art. 207 § 1-2 k.k. jest targnięcie się osoby pokrzywdzonej na własne życie. Wystąpienie wątpliwości w zakresie zaistnienia bezpośredniego związku przyczynowo-skutkowego między zachowaniem Z. P. w

postaci psychicznego znęcania się nad pokrzywdzoną a podjętymi przez nią próbami samobójczymi, nakazuje przeprowadzenie postępowania dowodowego. Wyjaśnienie tej kwestii jest niezbędne do osiągnięcia celów postępowania karnego, które określone zostały w art. 2 § 1 i § 2 k.p.k.

Konkluzję o potrzebie przeprowadzenia postępowania dowodowego wspiera też druga z kwestii podniesionych przez skarżącego, a odnosząca się do okoliczności nieprzyznania się Z. P. do zarzucanego mu czynu. Sama kwestia przyznania się oskarżonego do winy – rozpatrywana w aspekcie spełnienia warunku zaistnienia niebudzących wątpliwości co do elementów wymienionych w art. 387 § 2 *in principio* k.p.k. – stanowi zagadnienie sporne zarówno w orzecznictwie, jak i doktrynie. Skrótowo wypada przypomnieć, że w jednym z poglądów dotyczących tej problematyki wyjściowo akcentuje się, że formalne nieprzyznanie się do winy nie zostało określone w art. 387 k.p.k. jako przesłanka negatywna do uwzględnienia wniosku przewidzianego w tym przepisie. Nadto wskazuje się, że o zbędności przyznania się oskarżonego do zarzucanego mu czynu świadczy też wykładnia systemowa, gdyż jeśli ustawodawca wymaga przyznania się do winy, to wyrażnie taki warunek zamieszcza w przepisie, co przykładowo ma miejsce w art. 335 § 1 k.p.k. i art. 388 k.p.k. Brak takiego dookreślenia w art. 387 § 2 k.p.k. dowodzi, że jego zamiarem nie było warunkowanie zastosowania tej instytucji przyznaniem się oskarżonego do winy (zob. R. A. Stefański, S. Zabłocki [w:] R. A. Stefański, S. Zabłocki, Kodeks postępowania karnego. Tom. III. Komentarz do art. 297-424, Warszawa 2021, art. 387 – wraz z przywołanym tam orzecznictwem i piśmiennictwem). Zwolennicy przeciwnego stanowiska podkreślają natomiast, że w sytuacji gdy oskarżony (składając wniosek w trybie art. 387 § 1 k.p.k.) nie przyznaje się do winy, ocena takiej postawy procesowej w konfrontacji z pozostałym materiałem dowodowym jest znacznie utrudniona, albowiem ustawodawca nie przewidział możliwości bezpośredniego przeprowadzenia na rozprawie innych dowodów z osobowych źródeł dowodowych niż wyjaśnienia oskarżonego w kwestii sprawstwa i winy. Sąd nie może więc zweryfikować wyjaśnień oskarżonego nieprzyznającego się do winy poprzez chociażby częściowo bezpośrednie postępowanie dowodowe, np. przez przesłuchanie niektórych świadków (zob. D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K.

Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2022, art. 387 – wraz z przywołanym tam orzecznictwem i piśmiennictwem).

Wskazać jednak należy, że w niniejszej sprawie oskarżony nie tylko nie przyznał się do winy (przyznanie się do winy polega na tym, że oskarżony uznaje, iż swoim zachowaniem zrealizował znamiona czynu zabronionego przez prawo karne jako przestępstwo i poczuwa się do odpowiedzialności za nie), ale kwestionował, że w jakikolwiek sposób znęcał się nad pokrzywdzoną (wyjaśnienia k.106-107), a tym samym negował, że był sprawcą określonego zachowania. W przypadku nieprzyznania się oskarżonego do popełnienia czynu i złożenia wniosku o dobrowolne poddanie się karze, zachodzi wewnętrzna sprzeczność w wyrażonych przez oskarżonego oświadczeniach, która niewątpliwie wymaga wyjaśnienia. Poza tym, przy braku oświadczenia o przyznaniu się chociażby do czynu, nie mówiąc już o winie, powstaje pytanie, jak ma się zrealizować element zasady trafnej reakcji karnej określony w art. 2 § 1 pkt 2 k.p.k., jak również przesłanka, że cele postępowania zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzenia rozprawy w całości. W niniejszych rozważaniach za trafny należy uznać też pogląd optujący za możliwością stosowania postępowań skróconych jedynie do osób przyznających się do winy, które w ten sposób okazują wolę uznania swej winy jako formę ekspiacji. Jak bowiem podkreślono, oskarżony ma przecież „zasłużyć” na dobrodziejstwo potraktowania go niewątpliwie łagodniej, m.in. przyznając się do winy, a nie tylko do czynu (zob. A. Sakowicz (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Wyd. 9, Warszawa 2020, Legalis). W niniejszej sprawie oskarżony Z. P. – o czym wspomniano – nie przyznał się nawet do podejmowania jakichkolwiek negatywnych zachowań wobec pokrzywdzonej.

Przedstawione wyżej uwagi nakazują stwierdzić wadliwość konkluzji Sądu Rejonowego, że okoliczności popełnienia przestępstwa i winy oskarżonego nie budzą wątpliwości, co tym samym doprowadziło do rażącego naruszenia art. 387 § 2 k.p.k. Implikacją tego uchybienia musiało być uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w J. do ponownego rozpoznania. Procedując ponownie sąd *meriti* przeprowadzi postępowanie dowodowe mając na uwadze poczynione wyżej zastrzeżenia.

O wydatkach rozstrzygnięto stosowanie do treści art. 638 k.p.k.
Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.